

**ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ
ПОДАТКОВИХ СЕРВІСІВ ЯК ЗАХІД
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

**INTRODUCTION OF NEW TAX
SERVICES AS MESURES OF
INCREASING EFFICIENCY OF TAX
ADMINISTRATION**

к.е.н., доц. каф. фінансів та
кредиту Київського
економічного інституту
менеджменту

к.е.н., провідний науковий
співробітник відділу податкової
політики та методології
оподаткування Науково-
дослідного центру з проблем
оподаткування Національного
університету ДПС України

Стаття присвячена дослідженню проблем податкового адміністрування, формування взаємовідносин податкових органів з платниками податків та розробленню шляхів підвищення ефективності податкового адміністрування шляхом запровадження нових сервісів податкової служби для надання послуг платникам податків. Запропоновано впровадження нового податкового сервісу, пов'язаного з наданням можливості платникам податків акумулювати на спеціальному бюджетному рахунку кошти, які в будь-який момент часу можуть бути використані для погашення зобов'язань за будь-яким податком.

Статья посвящена исследованию проблем налогового администрирования, формированию взаимоотношений налоговых органов с налогоплательщиками и разработке путей повышения эффективности налогового администрирования путем внедрения новых сервисов налоговой службы для оказания услуг налогоплательщикам. Предложено внедрение нового налогового сервиса, связанного с предоставлением возможности налогоплательщикам аккумулировать на специальном бюджетном счете средства, которые в любой момент времени могут быть использованы для погашения обязательств по любому налогу.

The article is devoted to investigation the problems of tax administration, to building relationships with the tax authorities and taxpayers and to development the ways to improve the efficiency of tax administration through the introduction of new services of the tax service to provide services to taxpayers. It's proposed the introduction of a new tax service related to the provision of opportunity for taxpayers to accumulate on a special budget account the funds, which at any time can be used to repay a liability for any tax.

Ключові слова: податковий борг, податкове адміністрування, податкове зобов'язання, податкове навантаження, податкове повідомлення-рішення, пеня, податкова декларація

Ключевые слова: налоговый долг, налоговое администрирование, налоговое обязательство, налоговая нагрузка, налоговое уведомление-решение, пеня, налоговая декларация

Keywords: tax debt, tax administration, tax liability, tax burden, tax notification-decision, penalty, tax return

ВСТУП

Проблематиці адміністрування податків приділяється багато уваги з боку науковців, міністерства доходів та зборів та самих платників податків. Серед позитивних зрушень у діалозі "держава-бізнес" є курс на партнерські стосунки, запровадження різноманітних сервісів для платників – автоматичне відшкодування, електронна звітність, електронний кабінет платника податків, електронна перевірка, тощо. Проте в ряді випадків, податкові інспекції не мають підстав у запровадженні партнерського підходу через необхідність чіткого дотримання нормативних документів, що регламентують дію податкових органів.

Питанням адміністрування податків присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як В. Андрущенко, П. Буряк, Ю. Іванов, П. Мельник, В. Мельник, В. Тарангул, А. Бризгалін, І. Майбурова, О. Погорлецький, Т. Юткіна та ін. [3 - 7].

У практичній діяльності Міністерство доходів та зборів України все більше застосовує принципи оподаткування та підходи в адмініструванні, які декларує ОЕСР. Так, в оцінці податкового навантаження ОЕСР враховує не лише розрахункові суми податків які необхідно сплачувати до бюджетів, а й супутні витрати які виникають при веденні податкового обліку та сплати податків. Це витрати на оплату праці бухгалтерів, консультантів, податкових посередників, аудиторів, тощо. Об'єктивно, що і

суб'єкти господарської діяльності теж оцінюють такі витрати на обслуговування процесу сплати податків. На вартість такого процесу опосередковано впливає кількість податкових періодів та платежів по яких необхідно складати та подавати звітність, зустрічні звірки, обробка запитів від податкових органів та відповідне листування.

МЕТОЮ СТАТТІ є дослідження існуючих проблем податкового адміністрування та взаємовідносин податкових органів з платниками податків та розробка шляхів підвищення ефективності надання податковими органами податкових послуг платникам податків.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Питання ефективності податкового адміністрування невід'ємно пов'язане з проблемами формування ефективних та взаємовигідних взаємовідносин податкових органів з платниками податків. Слід відмітити, що між платниками податків, які природно прагнуть до зменшення рівня податкового навантаження та сум податків, сплачуваних до бюджету, та податковими органами, одним з найважливіших завдань яких є наповнення державного бюджету та збільшення обсягів податкових надходжень, є об'єктивний конфлікт інтересів. Дана проблема притаманна не тільки Україні, але і всім державам, де існує податкова система, і вона є невід'ємною складовою податкових відносин. Завданням податкових органів в даному напрямку є пошук і досягнення компромісів, підвищення податкової дисципліни і формування у платників податків усвідомлення необхідності добровільної сплати податків та невідворотності настання відповідальності за скоєння податкових злочинів. Досягненню даної мети сприяє впровадження в практику податкового адміністрування нових податкових сервісів.

В останні роки податковими органами здійснюються роботи в рамках проекту "Модернізація державної податкової служби України" [8], який є складовою частиною реформування системи оподаткування. Результатом комплексного впровадження Програми модернізації державної податкової служби України планується стати трансформація моделі нинішньої податкової служби в податкову службу нового зразка, яка передбачає кардинальну зміну філософії служби: перебудувати з фіскальної на стимулюючу до добровільної сплати податків. Основними напрямками та завданнями пропонованої програми є :

1. Забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків та забезпечення повного, своєчасного надходження законодавчо встановлених в Україні податків та зборів (обов'язкових платежів).

2. Забезпечення прозорості, компетентності, передбачуваності та неупередженості діяльності податкової служби.

3. Створення високопрофесійної, інформаційно розвиненої державної податкової служби в Україні шляхом розробки та впровадження програми розвитку інформаційної інфраструктури.

Важливим питанням при оцінці ефективності податкового адміністрування є дослідження ефективності новітніх сервісів, що надаються податковими органами платникам податків. Розглянемо, для прикладу, ефективність застосування одного з сервісів для платників податків – автоматичного відшкодування ПДВ. Для отримання права на автоматичне відшкодування ПДВ платники податку мають відповідати законодавчо встановленим критеріям [1]. Автоматичне бюджетне відшкодування дозволяє скорити терміни отримання бюджетного відшкодування та спростити процедуру отримання коштів з бюджету. Даний сервіс вперше почав застосовуватись з введенням в дію Податкового кодексу України в 2011 році.

За даними табл. 1 видно, що в квітні 2013 року питома вага платників ПДВ, що отримують автоматично бюджетне відшкодування, складає 16,13%, при цьому їх кількість має тенденцію до збільшення. За досліджуваний рік кількість таких платників ПДВ збільшилась на 29 одиниць, або на 10,47%. Дана тенденція є позитивною, особливо враховуючи те, що даний сервіс запроваджений всього 2,5 роки назад. Слід відмітити, що відбулось зменшення платників, які отримують бюджетне відшкодування ПДВ, але не відповідають критеріям, встановленим Податковим кодексом України для автоматичного бюджетного відшкодування. За даними аналізу можна зробити висновки, що впровадження даного сервісу є доцільним і призводить до економії витрат на податкове адміністрування та є зручним для платників податків. Отже, можна припустити, що доцільним і ефективним буде і впровадження інших податкових сервісів, що допоможуть з одного боку зменшити витрати на адміністрування податків, а з іншого боку зменшать витрати платників податків та ризики, пов'язані з нарахуванням та сплатою податків.

На сьогодні готується до впровадження в податкову практику новий сервіс – "Електронний кабінет платника податків", який за допомогою спеціального інструмента доступу (наприклад, електронної картки платника податків) з використанням електронно-цифрового підпису дозволить платнику податків працювати з органами податкової служби в режимі реального часу. Робота з власним Електронним кабінетом здійснюватиметься платником податків за допомогою підключеного до Інтернет-мережі персонального комп'ютера з використанням стандартних програмно-технічних засобів (браузера, картридера тощо) за умови авторизації платника податків на веб-порталі ДПС України.

Електронний кабінет платника податків є захищеним, персоналізованим та безпечним електронним сервісом, який надаватиме безконтактні способи взаємодії платників податків та ДПС з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Призначенням Електронного кабінету платника податків є надання платнику податків можливості реалізувати свої обов'язки та права у сфері оподаткування в режимі on-line.

Динаміка автоматичного відшкодування податку на додану вартість
[Джерело: <http://minrd.gov.ua/diyalnist-/vidshkoduvannya-pdchv/analiz-faktoriv--yaki-vpliva>]

Показник	К-ть платників за квітень 2012, од.	Питома вага у загальній к-ті, %	К-ть платників за квітень 2013, од.	Питома вага у загальній к-ті, %	Зміни к-ті платників за рік, од.	Темп росту, %
Кількість платників податків, що задекларували ПДВ до відшкодування, в т. ч.:	1 784	100.00	1 897	100.00	113	106.33
1) Кількість платників ПДВ, що мають право на автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ	277	15.53	306	16.13	29	110.47
2) Кількість платників ПДВ, що не мають права на автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ	1 507	84.47	1 591	83.87	84	105.57
Кількість платників, що не відповідають наступним критеріям, встановленим ст. 200.20 Податкового кодексу України:						
1) Обліковий стан платників свідчить про їх незнаходження по місцю реєстрації чи перебування у стадії банкрутства чи припинення	28	1.57	6	0.32	-22	21.43
2) У платника обсяг експортних операцій та інших операцій за ставкою 0% протягом попередніх 12 місяців не перевищує відсоток, визначений ст. 200.19.3 ПКУ	330	18.50	367	19.35	37	111.21
3) Наявні розбіжності між податковим кредитом, сформованим платником податку за придбаними товарами/послугами, та податковими зобов'язаннями його контрагентів, в частині постачання таких товарів/послуг, за даними податкових накладних не перевищує 10 % (ст. 200.19.4 ПКУ)	307	17.21	313	16.50	6	101.95
4) Середня заробітна плата працівників не менше ніж у два з половиною рази перевищує мінімальний встановлений законодавством рівень у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів)	1 346	75.45	1 423	75.01	77	105.72
5) Наявний податковий борг	59	3.31	180	9.49	121	305.08
Кількість платників, що не відповідають трьом наступним критеріям одночасно:						
чисельність працівників, які перебувають у трудових відносинах з такими платниками податку, перевищує 20 осіб у кожному з останніх 4-х звітних податкових періодів (кварталів)						
залишкова балансова вартість основних фондів для ведення задекларованої діяльності на звітну дату за даними податкового обліку перевищує суму податку, заявлену до відшкодування за попередні 12 послідовних календарних місяців	378	21.19	323	17.03	-55	
рівень визначення податкового зобов'язання з податку на прибуток до сплати до бюджету (відношення сплаченого податку до обсягів отриманих доходів) є вищим від середнього по галузі в кожному з останніх 4-х звітних податкових періодів (кварталів)						85.45
Великий платник податків не декларував від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток за підсумками останнього звітного (податкового) року	0		27		27	0.00
не відповідають одночасно жодному із критеріїв, встановлених пунктом 200.20 статті 200 Податкового кодексу України (зазначених в ст. 1.2.1.1 - 1.2.1.6 ПКУ)	0		0		0	0.00

Зокрема, платник податків без використання клієнтського застосування матиме змогу:

- підготувати, заповнити та надіслати податкову звітність в електронному вигляді;

- переглядати дані картки особового рахунка про стан розрахунків з бюджетом (нараховано, сплачено, переплата, податковий борг, штрафні (фінансові) санкції, пеня);

- формувати та заповнювати платіжні документи щодо сплати податків, зборів та інших платежів до бюджету;

- здійснювати сплату податків, зборів та інших платежів до бюджету за допомогою банківських систем типу Інтернет-банкінг;

- здійснювати офіційне листування з органами ДПС України з питань оподаткування, отримувати консультаційні послуги (у режимі реального часу або за попередньо надісланими питаннями), замовляти та отримувати адміністративні послуги;

- оперативно переглядати актуальні, а також архівні відомості, які надано платником податків або сформовано на підставі наданих ним до ДПС документів (дані обліку, дані щодо об'єктів оподаткування, інформацію про результати перевірок, інформацію про доходи фізичної особи тощо).

Ряд платників податків, особливо це стосується платників ПДВ, змушені постійно моніторити стан розрахунків з бюджетом та своєчасність подачі податкових декларацій як власних, так і своїх контрагентів, для того щоб не допустити утворення податкового боргу, наявність якого може негативним чином вплинути на статус сумлінності платника. Так, наявність податкового боргу у платника податків може призвести до: втрати права на отримання сум автоматичного бюджетного відшкодування ПДВ, застосування спеціальних режимів оподаткування, відсутності підстав для участі у проведенні тендерів, передачі майна платника податків у податкову заставу, адміністративного арешту майна, тощо.

Податковий борг може виникнути в разі несплати задекларованих сум, внаслідок неподання податкової звітності, відсутності сплати узгоджених сум податкових зобов'язань згідно податкових повідомлень-рішень. При цьому при наявності навіть незначної суми податкової заборгованості не враховуються суми переplat за іншими видами податкових платежів, що може суттєво дестабілізувати господарську діяльність платників податків. З іншого боку податкові органи змушені розпорозувати свої зусилля на адміністрування незначних сум податкового боргу значної кількості платників податків.

Досить часто виникнення податкової заборгованості спричинене механічними помилками платників податків при сплаті податків – кошти перераховують не неправильний рахунок, що призводить до переplat з одного податку і виникнення недоїмки з іншого податку.

Згідно ст. 87.1 Податкового кодексу України [1], джерелами самостійної сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу платника податків є будь-які власні кошти, у тому числі суми надміру

сплачених платежів до відповідних бюджетів. Сплата грошових зобов'язань або погашення податкового боргу платника податків з відповідного платежу може бути здійснена також за рахунок надміру сплачених сум такого платежу (без заяви платника) або за рахунок помилково та/або надміру сплачених сум з інших платежів (на підставі відповідної заяви платника) до відповідних бюджетів. Отже, законодавчо передбачена можливість взаємозарахування суми переplat з одного податку в рахунок погашення заборгованості за іншим податком. Але при цьому необхідною умовою є подання заяви платником податку на таке зарахування (зарахування не відбувається автоматично). Таке подання заяви тягне за собою передбачений законодавством часовий лаг між моментом подання заяви, розглядом заяви контролюючим органом, передачею даних до органів казначейства та виконання органами казначейства відповідного розпорядження. При цьому в передбачених законодавством випадках платнику податків може бути відмовлено від такого зарахування. В зв'язку з цим у платника виникає суттєвий ризик нарахування фінансових санкцій у зв'язку з несвоечасністю зарахування відповідних сум на потрібний казначейський рахунок.

Суттєвою проблемою діяльності податкових органів щодо адміністрування податків є наявність значного податкового боргу, що свідчить про недоотримання необхідної суми фінансових ресурсів в державний бюджет. Динаміка податкового боргу в Україні та його структури представлена у табл. 2.

Аналіз даних таблиці свідчить, що сума податкового боргу за податковими зобов'язаннями платників без урахування сум податкового боргу платників податків, щодо яких порушено впровадження у справі про банкрутство або прийняття рішення суду про призупинення стягнення по податках і зборах (обов'язкових платежах) до бюджетів та державних цільових фондів, у 2006-2011 рр. мала різноспрямовану динаміку, зокрема у 2007 р. відповідно до 2006 р. податковий борг скоротився на 602,0 млн. грн. (на 18,8%), починаючи з 2007 р. по 2010 р. спостерігалось стрімке зростання податкової заборгованості, більш ніж у 2,5 рази, збільшення суми якої у 2010р. порівняно з 2007 р. становило +9705,1 млн. грн., проте у 2011 р. порівняно з відповідним періодом минулого року мале місце зниження рівня податкової заборгованості у країні майже вдвічі, на 7315,5 млн. грн. (- 45,6%).

В структурі податкового боргу, за результатами проведеного аналізу за 2006-2011 рр. спостерігалися різкі зміни. Найбільш питома вага належить податковим зобов'язанням з податку на додану вартість, на аналізованому часовому інтервалі максимальний показник зафіксовано у 2011 р. - 42,9 % (3734,1 млн. грн.); з податку на прибуток – відносно стійке значення в середньому на рівні 41,0%; зі сплати за землю – показник підвищився більш ніж у 2 рази – з 2,6% у 2006 р. до 8,0% у 2011 р.; аналогічна тенденція спостерігається по податкової заборгованості з податку на доходи фізичних осіб –

відмічено зростання питомої ваги з 1,5% у 2006 р. до 6,8% у 2011 р.; з акцизного (збору) податку – з 0,6% у 2007 р. до 9,3% у 2011 р., тобто у 15,5 рази; питома вага податкового боргу з інших податків і зборів у

загальній структурі податкової заборгованості знизилася на 9,2% - з 24,1% у 2006 р. до 14,9% у 2011 р..

Таблиця 2

Динаміка податкового боргу та його структури в Україні, 2006-2011 рр.

[Складено та розраховано автором на підставі даних ДПСУ]

Показник / рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Сума податкового боргу за податковими зобов'язаннями - всього, млн. грн.	7806,4	6340,1	9146,3	11752,7	16045,2	8729,7
Ріст (+), зменшення (-) суми податкового боргу, млн.грн.	-4901,2	-602,0	+1977,5	+2851,9	+6800,3	-7315,5
Темп росту (зниження) суми податкового боргу, %	71,9	81,2	116,6	120,5	140,6	91,2
<i>в тому числі:</i>						
ПДВ, млн.грн.	3181,2	2642,8	3714,8	4608,1	6313,0	3734,1
<i>питома вага, %</i>	40,8	41,7	40,6	39,2	39,3	42,9
податок на прибуток, млн. грн.	2334,1	2123,1	1938,8	2769,3	3766,3	1577,6
<i>питома вага, %</i>	29,9	33,5	21,2	23,6	23,5	18,1
плата за землю, млн.грн.	204,8	172,9	256,8	525,4	714,5	701,6
<i>питома вага, %</i>	2,6	2,7	2,8	4,5	4,5	8,0
податок на доходи фізичних осіб	117,1	114,1	182,9	386,3	529,5	593,6
<i>питома вага, %</i>	1,5	1,8	2,0	3,2	3,3	6,8
акцизний (збір) податок	85,9	38,1	585,4	920,2	1251,5	816,2
<i>питома вага, %</i>	1,1	0,6	6,4	7,8	7,8	9,3
інші податки і збори	1881,3	1249,0	2469,5	2529,8	3465,8	1300,7
<i>питома вага, %</i>	24,1	19,7	27,0	21,5	21,6	14,9

Характер таких змін може бути пояснений нестабільністю податкового середовища, що "сприяє" появі потенційних можливостей ухиленню від сплати податків несумлінними платниками, недостатньою ефективністю масово-роз'яснювальної роботи щодо запобігання виникнення податкової заборгованості платників податків та її мінімізації у подальшому в частині надання відповідних консультацій, недоліками в механізмі адміністрування податкового боргу, частина яких була усунена з введенням в дію Податкового Кодексу України.

Наявність податкового боргу негативно впливає на ефективність податкового адміністрування і потребує розробки та застосування відповідних заходів щодо його зменшення. При цьому слід відмітити, що можна досягнути зменшення частини податкового боргу без особливих зусиль, наприклад, шляхом впровадження викладеного далі нового податкового сервісу, оскільки частина платників зацікавлена в погашенні податкових зобов'язань, має переplatу з інших податків, але не має технічної можливості щодо використання такої переplати, при цьому не бажаючи вилучати з господарського обороту додаткові кошти.

Отже, за таких умов є доцільним запровадження нового сервісу-інструменту податкового адміністрування, що дозволить платникам попереджувати утворення податкового боргу, без необхідності накопичувати істотні суми переplати за різними видами податку. Для цього необхідно передбачити новий код бюджетної класифікації та

картку особового рахунку як "попередній податковий внесок".

Особливістю адміністрування даного платежу є те, що він повністю добровільний, не потребує подання податкової звітності, класифікується як переplата і, у разі необхідності, автоматично спрямовується на погашення податкового боргу. Одночасно з таким сервісом, платник через особистий електронний кабінет повинен мати можливість відстежувати транзакції зі списання коштів з даного рахунку. Такий механізм дозволить платнику взагалі відмовитись від сплати платежів на різні бюджетні рахунки – по факту подачі звітності та узгодження сум податків та зборів відповідні транзакції можуть проводитися автоматично з єдиного рахунку. На нашу думку, такий підхід сприятиме підвищенню України при розрахунку критерію Doing business та дозволить платникам податків пере форматувати облікову та податковим політику з кількісного на якісний рівень. Додатковим критерієм партнерства та підвищення зацікавленості платників податків до запропонованого сервісу, на нашу думку, стала б можливість відсутності нараховання пені (яка нараховується в автоматичному режимі у відповідності до ст. 129 Податкового кодексу України [2]) з суми заниженого податку, що встановлений за результатами податкових перевірок, відповідно до наявної суми та терміну переplати у якості попереднього податкового внеску.

При впровадженні даного сервісу постає питання, у який спосіб відобразити зазначений платіж через

систему казначейських рахунків та державний бюджет. По суті, відображення у складі бюджету попередніх податкових платежів дозволить вивести статистику податкових переplat на макроекономічний та публічний рівень. Наразі така інформація відсутня або носить закритий характер. Отже, у разі, списання попередньо зарахованих авансових платежів за видами податків, відповідні суми списань є надходженнями за відповідними податками та зборами. Інші суми, які не були списані протягом року, відображаються за кодом "попередні податкові внески", а відповідна сума переplat має враховуватись у якості можливих видатків (трансфертів) бюджетів наступних років. Таким чином, у сфері державного управління фінансами з'явиться можливість відстежувати та впливати на рівень попередньо внесених податкових внесків, які по суті є державним боргом і до цього часу не обліковувались.

У разі успішного запровадження даного сервісу, наступним кроком може бути перехід на більш зручну форму сплати податків - єдиний рахунок. Така система наразі діє в таких країнах як Швеція, Данія, Бельгія, Велика Британія [9]. Така форма сплати дозволить зменшити витрати на казначейське обслуговування податкових надходжень, в деякій мірі призведе до зменшення податкового боргу та зробить процес сплати податків більш зручним для платників.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень можна зробити висновки, що в Україні існує ряд не вирішених проблем при здійсненні податковими органами адміністрування податків. Одним з заходів, спрямованих на підвищення ефективності податкового адміністрування та на формування взаємовигідних взаємовідносин між податковими органами та платниками податків, є запровадження нових податкових сервісів, які спрямовані за забезпечення економії коштів, часу та спрощення документообігу при здійсненні платниками податків нарахування та сплати податків, створення для платників податків найбільш сприятливих умов для виконання ними свого податкового обов'язку. Наряду з уже впровадженими та затвердженими для впровадження податковими сервісами в даному дослідженні запропоновано створити новий сервіс – попередня оплата податкових платежів на єдиний казначейський рахунок, на який будуть зараховуватись добровільно сплачувані платниками

кошти, і при виникненні податкової заборгованості кошти з даного рахунку автоматично бути спрямовані на погашення зобов'язань за відповідним податком. Даний сервіс дозволить платниками податків уникнути нарахування штрафних санкцій та пені, а податковим органам – зменшити кількість боржників та розміри податкового боргу.

Література

1. Наказ Міністерства Фінансів України від 21.09.2011 № 1178 "Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість"
2. Податковий кодекс України // Вісник податкової служби України, 2013. - №2-3, 416 с.
3. Мельник В.М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу / Мельник В.М. [Монографія]. – К.: Комп'ютерпрес, 2006. – 277 с.
4. Адміністрування податків / Навч. посібник для самостійної підготовки магістрів спеціальності 8.050114 / Ю.Б. Іванов, Л.М. Карпов, К.В. Петросянц. За заг. ред. Ю. Б. Іванова. – Харків: ХНЕУ, 2005. – 276 с.
5. Тарангул В.О. Масово-роз'яснювальна та просвітницька робота науково-дослідного центру з проблем оподаткування з актуальних питань податкового законодавства та податкової культури / В.О. Тарангул // Наукове життя. – 2012. – №2. – С. 268-273.
6. Брызгалин А.В. Налоги и налоговое право [Текст]: Учебное пособие / Брызгалин А.В. [и др.], под ред. А.В. Брызгалина. – М.: Аналитика-Пресс, 1998. – 608 с.
7. Погорлецкий А.И. Принципы международного налогообложения и международного налогового планирования [Текст] / А.И. Погорлецкий; Санкт-Петербургский гос. ун-т. – СПб.: Издательский дом СПбГУ, 2005. – 385 с.
8. Кінцевий звіт наглядової ради з питань реалізації проекту модернізації державної податкової служби України (ПМДПС 1) від 25.05.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/naglyadova-rada-z-pitan-rea/zvitu-np/60351.html>.
9. Яременко О.М. Зарубіжний досвід боротьби з ухиленням від оподаткування // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту фінансового права за 2012 рік. - К.: Алерта. – 2013. – 313 с.